

ИНДОНЕЖАНСКИ ГЛАС ПРОТИВ „КОСОВА“ У УНЕСКУ: ВИСОКИ ДОМЕТ ТРЕЋЕГ БИЛАТЕРАЛНОГ МЕЂУВЕРСКОГ ДИЈАЛОГА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И РЕПУБЛИКЕ ИНДОНЕЗИЈЕ (2015)¹

Александар Раковић*
Институт за новију
историју Србије, Београд

Апстракт: Рад приказује кључни допринос државно-верске политике Републике Србије за одлуку Републике Индонезије да гласа против пријема администрације албанских сејарашиста на Косову и Метохији у Унеско.

Кључне речи: Република Србија, Република Индонезија, Унеско, Српска Православна Црква, Косово и Метохија, међуверски дијалог

Република Србија и Република Индонезија од 2011. до данас воде билатерални међуверски дијалог који обе стране оцењују као веома драгоцен и плононосан. Био сам у прилици да будем члан државно-верске делегације Републике Србије на сва три билатерална међуверска дијалога са Републиком Индонезијом: у Београду (7–9. април 2011), у Цакарти (22–25. октобар 2013) и у Београду (8–13. новембар 2015). За све три прилике Република Србија је формирала државно-верску делегацију на највишем нивоу. Чинили су је поглавари и високодостојници традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији (Српска Православна Црква, Римокатоличка Црква, Исламска заједница Србије, Јеврејска заједница у Србији), највиши државни функционери задужени за верска пи-

* rakovic@gmail.com.

¹ Рад је настао у оквиру пројекта „Срби и Србија у југословенском и међународном контексту: унутрашњи развитак и положај у европској/светској заједници“ (47027) који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

тања и представници научне заједнице. Република Индонезија је, такође, за све три прилике формирала државно-верске делегације на највишем нивоу.

О карактеру и дOMETИМА међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије већ сам објавио два рада у научним зборницима (Александар Раковић, „Међуверски дијалог Србије и Индонезије (2011), позитивно искуство у државној политици Републике Србије“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, X, Зборник радова са научног скупа у оквиру пројекта Министарства просвете и науке 179078, приредио Богољуб Шијаковић, Београд 2011, 353–359; Александар Раковић, „Међуверски дијалог Србије и Индонезије (2011–2013): допринос државној политици Републике Србије у очувању Косова и Метохије“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, 16, Зборник радова са научног скупа у оквиру пројекта Министарства просвете и науке 179078, приредио Богољуб Шијаковић, Београд 2014, 202–209). Приредио сам и зборник радова с Првог билатералног међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије (*Право, вера, култура*, приредили Александар Раковић и Владимир Ђурић, Београд: Православни богословски факултет, Правни факултет, Министарство вера и дијаспоре 2012, 275 страна).

Поред тога, објавио сам и три текста о билатералном међуверском дијалогу Републике Србије и Републике Индонезије у *Православљу*, званичној ревији Српске Патријаршије (Александар Раковић, „Јачање државних и верских веза Србије и Индонезије“, *Православље*, 1. новембар 2013; Александар Раковић, „Државно-верски дијалог Србије и Индонезије као подршка очувању територијалног интегритета наше земље на Косову и Метохији – у сусрет нашем трећем билатералном међуверском дијалогу“, *Православље*, 15. мај 2015; Александар Раковић, „Трећи билатерални међуверски дијалог Србије и Индонезије: наставак плодноне сарадње пријатељских земаља“, *Православље*, 1. децембар 2015). Текстовете из *Православља* сам потом објавио и у својој књизи (Александар Раковић, *Историја, вера, политика*, Београд: Отачник, Православље, Бернар 2016, 424 стране).

За разлику од научног приступа Првом билатералном међуверском дијалогу Републике Србије и Републике Индонезије (2011) и Другом билатералном међуверском дијалогу Републике Србије и Републике Индонезије (2013), који сам дао у радовима објављеним у зборницима, Трећем билатералном међуверском дијалогу Републике Србије и Републике Индонезије (2015) информативно сам приступио у тексту за *Православље* (1. децембар 2015) и, узгредно, у једном

раду за научни часопис (Александар Раковић, „Додатак књизи *Срби и религијски интервенционизам 1991–2015: о догађајима у другом, трећем и четвртном тромесечју 2015. године*“, *Теолошки йоиледи*, 3, Београд 2015, 645–668).

Могло би се поставити питање због чега сам научну јавност обавестио о дOMETИМА Првог билатералног међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије и Другог билатералног међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије, а то нисам учинио у посебном чланку када је реч о Трећем билатералном међуверском дијалогу Републике Србије и Републике Индонезије?

Одговор је следећи. Чекао сам годину дана да се слегну прилике око одбијања пријема администрације косовско-метохијских Албанаца у Унеско. А кључни глас против пријема албанских сепаратиста у Унеско стигао је од Републике Индонезије – у моменту док је трајао Трећи билатерални међуверски дијалог у Београду – иако је Индонезија претходно већ обавестила Србију да ће бити уздржана. Дакле, ток Трећег билатералног међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије променио је већ утврђену одлуку Републике Индонезије да буде уздржана и да је у томе следе још неке муслиманске земље. Да се то догодило, превагу на гласању у Генералној скупштини Унеска однели би западни ментори албанских сецесиониста и земље којима је наметнуто да слушају западне силе.

Будући да сам учествовао у скоро свим разговорима којима је пријатеље из Републике Индонезије требало да убедимо у то да подрже Републику Србију у Унеску, сада први пут износим чињенице о нашој позитивној тактици путем које смо још једном доказали да је државно-верска политика Републике Србије најуспешнији вид меке дипломатије.

Агенција Уједињених нација за образовање, науку и културу (Унеско) ставила је од 2004. до 2006. под заштиту четири српске светиње на Косову и Метохији: манастире Високи Дечани, Пећку Патријаршију, Грачаницу и Цркву Богородицу Љевишку у Призрену. Ове светиње Српске Православне Цркве и српског народа тиме се сматрају светском културном баштином у Републици Србији. Међународна заједница је тако имала намеру да заштити српске средњовековне манастире од будућих покушаја погрома и рушилачких похода, какве су Албанци посебно спровели 1999. и 2004. на очиглед читавог света.

Међутим, средином јула 2015. администрација албанских сепаратиста на Косову и Метохији поднела је захтев за пријем Унеско како би српску средњовековну баштину отела од Републике Србије и при-

грабила самозваној „Републици Косово“.² Убрзо су почели да колају гласови на који начин ће о томе гласати земље чланице Унеска. С тим у вези, из Министарства спољних послова Републике Србије стигла је вест да ће Република Индонезија бити уздржана односно да неће гласати против захтева албанских сепаратиста.³

Будући да сам у два наврата био координатор билатералног међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије (2011, 2013), да сам од 2012. био на челу Друштва српско-индонезанског пријатељства „Нусантара“ и да сам 2013. био изабрани Пријатељ председника Републике Индонезије, имао сам довољно утицаја да од индонезанских дипломата у Београду сазнам да је пристигла информација о индонезанском гласу тачна. Индонезанци су, како би ублажили горак утисак, подвукли да се став Републике Индонезије према једнострано проглашеној сецесији албанских сепаратиста не мења и да Индонезија неће признати акт отцепљења такозваног „Косова“. О свему томе сам обавестио др Милету Радојевића, директора Управе за сарадњу с црквама и верским заједницама Републике Србије, јер је тај државни орган већ био у жеку припрема Трећег билатералног међуверског дијалога.⁴

Упркос неверици, није било говора о отказивању Трећег билатералног међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије. Заправо, то је била најважнија а можда и једина прилика да пријатеље из Индонезије убедимо да гласају против пријема албанских сепаратиста у Унеско. Албански лобисти су током претходних година начинили пуно корака како би убедили Индонезанце да их подрже на међународним форумима. Притом су српско-албански сукоб лажно приказивали као верски. С тим у вези, бивши главни муфтија Косова Реџеп Боја био је у августу 2011. у мисији у Џакарти како би муслиманске организације убедио да државнике и дипломате убеди да признају сецесију „Косова“.⁵ Следили су и одласци других албанских лобиста, и то или са албанским или са српским пасошима, јер Република Индонезија не признаје пасоше такозваног „Косова“.⁶

Српска државно-верска политика према индонезанским пријатељима успешно је током прва два билатерална међуверска дијалога разоткрила албанске планове и указала на праве намере које немају никакве везе с верским сукобом. Реч је о изричитом сепар-

---

² Тачи: Косово затражило чланство у Унеско, *Novosti.rs*, 16. јул 2015.

³ Из мојих белешки.

⁴ Исто.

⁵ Kosovo Butuh Pengakuan Negara Muslim, *Majelis Ulama Indonesia*, 10 August 2011.

⁶ Из мојих белешки.

ратизму, а Индонежани су посебно резервисани према сецесионистичким покретима јер их имају и у својој земљи. Упркос томе, очигледно да је притисак који је стизао од западних и муслиманских лобиста довео до тога да Индонежани крену ка уступку Албанцима: не у виду признавања квазидржаве „Косово“, али да у гласању за пријем у Унеско. Индонежани нису имали у виду до каквог потреса може да доведе превођење српских средњовековних манастира и цркава у „косовску баштину“.⁷

На гласању у Извршном савету Унеска у Паризу 21. октобра 2015. сепаратистичка администрација косовско-метохијских Албанаца добила је подршку 27 земаља на челу са Сједињеним Америчким Државама, Великом Британијом и Француском, 14 земаља на челу са Русијом, Кином и Индијом гласало је против, 14 земаља је било уздржано а међу њима и Индонезија која је претходно покушала да испослује одлагање гласања. Према пропозицијама гласања у Извршном савету Унеска, гласови уздржаних се не узимају у обзир а резултат гласања се одређује на основу гласова који су већински гласали „за“ или „против“. Тиме је Извршни савет Унеска проследио Генералној скупштини Унеска препоруку за пријем „Косова“.⁸

Директор Архива Југославије Миладин Милошевић, који је међуархивску сарадњу са Индонезијом подигао на највиши ниво, рекао ми је после гласања у Извршном савету Унеска: „Да ли је могуће да све што смо радили није имало смисла?“ Наиме, Милошевић је у Архиву Југославије 2013. организовао изложбу *Београд – Цакарџа: од усјоштављања дипломатских односа до данас*, а објављен је и истоимени каталог (Београд: Архив Југославије, 84 стране). Даље, професор др Љубодраг Димић, Миладин Милошевић и ја смо, како бисмо још више приближили културу наших земаља, објавили зборник архивске грађе о југословенско-индонежанским дипломатским односима (Љубодраг Димић, Александар Раковић, Миладин Милошевић, *Југославија – Индонезија 1945–1967: истраживања и докуменџа*, Београд: Архив Југославије 2014, 535 страна). Ово не говорим да бих икога од нас хвалио, нити су наша дела наведена да би нама дала на значају. Напротив. Све књиге, зборници, каталози, радови и текстови који су набројани показују колико су неки људи уложили свог труда и колико су се, с тим у вези, осетили изневереним када је Република Индонезија била уздржана на гласању у Извршном савету Унеска.⁹

---

⁷ Исто.

⁸ Crna Gora i Makedonija glasale za Kosovo u Unesco, *Blic.rs*, 21. oktobar 2015; Предложено чланство Косова у Унеску, *Танјуг*, 21. октобар 2015.

⁹ Из мојих белешки.

У том тренутку је преостало само две и по недеље до Трећег билатералног међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије у Београду. Када је реч о тако кратком временском року, најважније је промишљати брзо али хладне главе. Поред већ утврђених чланова државно-верске делегације Републике Србије, верских поглавара и државних функционера и службеника, делегацији је посебно био потребан Епископ рашко-призренски Теодосије Шибалић који се без размишљања одазвао позиву. Владика Теодосије је одредио јеромонаха Илариона Лупуловића, игумана манастира Драганац, да такође говори о положају Српске Православне Цркве на Косову и Метохији. И студенти с Косова и Метохије су се одазвали да представе слику о страдању Срба у јужној српској покрајини. Најважнији контакт је увек лични пријатељски контакт лицем у лице.¹⁰

Обавештени смо да ће на челу делегације Републике Индонезије бити заменик министра спољних послова др Абдурахман Фахир. Имао сам прилику да га упознам у августу 2013. када сам био гост председника Републике Индонезије Сусила Бамбанг Јудојона, а потом је у октобру 2013. у Џакарти дочекао државно-верску делегацију Републике Србије на чијем је челу био Патријарх српски Иринеј. Фахир је добар човек, има позитиван однос према српском народу и историјском пријатељству Београда и Џакарте. С друге стране, као интелектуалац коме је ислам животна свакодневица, Фахир је имао симпатије и према балканским муслиманима о чијем је страдању пуно слушао. Фахир је одавао утисак енглеског господина, био је љубитељ голфа и прави представник „Нусантара ислама“ (Нусантара је синоним за индонежански архипелаг), односно индонежанског ислама који културу дијалога црпи из хиндуистичке традиције и *Панча сила* принципа државне идеологије Републике Индонезије. Став др Фахира је био да Република Индонезија треба да буде уздржана на гласању у Генералној скупштини Унеска. Али, како је реч о особи чија је врлина да саслуша саговорника, српска страна није била без шанси да убедљивим аргументима – истином – убеди шефа индонежанске делегације у исправност става Републике Србије.¹¹

Притом, политички саветник у индонежанској амбасади у Београду Видја Парсаоран Гултом и службеник амбасаде Џозеф Арјоно послали су у Џакарту, са одобрењем амбасадора Харија Ричарда Џејмса Кандуа, низ детаљних информација о српским средњовеков-

---

¹⁰ Исто.

¹¹ Исто.

ним светињама на Косову и Метохији. И бивши амбасадор Семуел Самсон се у Џакарти веома потрудио да до Министарства спољних послова Републике Индонезије стигну изричите чињенице о страдању српске баштине на Косову и Метохији (1999. и 2004). То је олакшавало преговарачку позицију српске стране јер је Фахир сазнања стицао и из дипломатских извора своје земље.¹²

За Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије, наша земља је формирала делегацију коју су чинили: министар правде Републике Србије Никола Селаковић, Његова Светост Патријарх српски Иринеј, директор Управе за сарадњу с црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, Епископ бачки Српске Православне Цркве проф. др Иринеј Буловић, реис-ул-улема Исламске заједнице Србије Адем Зилкић, надбискуп београдски Римокатоличке Цркве Станислав Хочевар, рабин Јеврејске заједнице у Србији Исак Асиел, муфтија србијански Исламске заједнице Србије Мухамед Јусуфспахић, Епископ рашко-призренски Српске Православне Цркве Теодосије Шибалић, епископ Реформатске хришћанске цркве у Србији Бела Халас, декан Православног богословског факултета Универзитета у Београду професор др Предраг Пузовић, свештеница Словачке евангеличке цркве Анна Петровић, председник Друштва српско-индонежанског пријатељства „Нусантара“ др Александар Раковић и координатор Трећег билатералног међуверског дијалога Јована Стојиновић.¹³

На уводном састанку 8. новембра 2015. министра спољних послова Републике Србије Ивице Дачића са др Абдурахманом Фахиром уочено је да је шеф делегације Републике Индонезије омекшао став према гласању у Унеску, јер је из прве руке добио информације о томе колико је важно да српске средњовековне светиње на Косову и Метохији остану светска баштина под старатељством Републике Србије. Тај утисак је појачан 9. новембра 2015. када је Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије званично отворен конференцијом у Палати Србија. Фахир је извесно уочио да у Републици Србији постоји међуверски склад, да нема дискриминације против муслимана и да је косовско-метохијско питање фундаментално питање за српски народ и државу.¹⁴

---

¹² Исто.

¹³ Архива Управе за сарадњу с црквама и верским заједницама Републике Србије, Трећи билатерални међуверски дијалог Србије и Индонезије, конференција у Палати Србија, списак чланова делегација Републике Србије и Републике Индонезије, 9. новембар 2015, деловодни број предмета 337-00-1/2015-01.

¹⁴ Из мојих белешки.

Ток конференције у Палати Србија се одвијао под утиском истовременог гласања у Генералној скупштини Унеска о пријему такозваног „Косова“ у ту организацију. Знано се да ће одлучивати само неколико гласова и да би глас Републике Индонезије у корист Републике Србије био веома драгоцен. Фахир је из Београда послао инструкцију да амбасадор Републике Индонезије при Унеску треба да гласа против пријема „Косова“. Председник Републике Индонезије Ђоко Видодо одобрио је да индонежански глас на Генералној скупштини Унеска буде против пријема „Косова“. Учесници конференције то нису знали док из Париза није примљена добра вест.¹⁵

У једном тренутку сам видео Владику Теодосија који је устао са свог места и кренуо ка челу конференцијског стола где су седели Патријарх српски Иринеј и директор Управе за сарадњу с црквама и верским заједницама др Милета Радојевић. Саопштио им је да је из Париза доспела информација да је Генерална скупштина Унеска одлучила да „Косово“ не може бити члан те организације. Будући да сам председавао конференцијом и седео поред Патријарха и директора, питао сам их да усагласе ко ће од њих двојице да саопшти вест члановима делегација и присутним гостима у препуној конференцијској сали где се налазило до двеста људи. Патријарх Иринеј је Радојевићу препустио да објави победу Републике Србије на гласању у Генералној скупштини Унеска. Радојевића је добра вест понела, саопштио ју је задрхталим гласом, с очима пуних суза радосница и посебно се захвалио Републици Индонезији зато што је гласала против пријема „Косова“ у Унеско. Чланови делегација Републике Србије и Републике Индонезије су устали и аплаузом и овацијама поздравили одлуку Генералне скупштине Унеска.¹⁶

Дакле, Генерална скупштина Унеска гласала је 9. новембра 2015. против захтева „Косова“ за пријем у Унеско. Албанска сепаратистичка администрација на Косову и Метохији на Генералној скупштини Унеска није добила потребну већину од 2/3 гласова „за“ свој захтев. На гласању су 92 земље биле „за“, 50 је гласало „против“, 29 земаља је било уздржано, а 15 земаља је остало ван сале. Против чланства „Косова“ гласале су земље чије становништво чини чак 2/3 укупне светске популације (Русија, Кина, Индија, Индонезија, Бразил и углавном све земље Латинске Америке, али и Шпанија, Словачка и Кипар). Нажалост, нама суседне земље Црна Гора, Република Македонија, Република Хрватска и Република Бу-

---

¹⁵ Према мојим сазнањима од поузданог извора првог реда.

¹⁶ Из мојих белешки.

гарска гласале су за пријем „Косова“ у Унеско, док су Румунија и Грчка биле удржане.¹⁷

Како би се захвалили Републици Индонезији на подршци у Унеску, индонежанску државно-верску делегацију 10. новембра 2015. примили су овим редом: председница Народне скупштине Републике Србије Маја Гојковић, Патријарх српски Иринеј и председник Републике Србије Томислав Николић. Епископ бачки Иринеј Буловић предложио је да сусрети државно-верских делегација две земље буду још чешћи и у различитим форматима.¹⁸

Такозваном „Косову“ су за пријем у Унеско недостајала само три гласа. Да Република Индонезија није гласала против захтева албанских сепаратиста, самозванцима с „Косова“ недостајала би само два гласа. Али ситуација се усложњава тиме што су се индонежанском гласу против „Косова“ придружиле још неке муслиманске земље. Наиме, Република Индонезија је највећа муслиманска држава на свету и њене потезе следе неке друге исламске земље. Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије је имао висок домет и преломио је спорну ситуацију у корист интереса српске државе и народа.

Извори:

Архива Управе за сарадњу с црквама и верским заједницама Републике Србије.

Личне белешке.

Српска и индонежанска штампа и сајтови.

Примљено: 9. 11. 2016.

Одобрено: 28. 11. 2016.

---

¹⁷ „Ovakо se glasalo u Unesku: Pogledajte ko je bio за, а ko protiv primanja Kosova“, *Vlс.rs*, 9. novembar 2015; „Ко је како гласао у Унеску“, *Полиџика (електронско издање)*, 9. новембар 2015.

¹⁸ Из мојих белешки.

INDONESIAN VOTE AGAINST „KOSOVO“ IN UNESCO: A HIGH RANGE SUCCESS OF THE THIRD SERBIA – INDONESIA BILATERAL INTERFAITH DIALOGUE (2015)

Aleksandar Raković

Institute for Recent History of Serbia, Belgrade

***Summary:** The paper shows key contribution of the state-religious policy of the Republic of Serbia to decision of the Republic of Indonesia to vote against membership of administration of Albanian separatists in Kosovo and Metohija in Unesco.*

***Key words:** Republic of Serbia, Republic of Indonesia, Unesco, Serbian Orthodox Church, Kosovo and Metohija, interfaith dialogue.*